

slovensko
kulturno
društvo
i s t r a

letnik 8 / številka 25
december 2013

maurica

**slovensko
kulturno
društvo
i s t r a**

**Mavrica
Glasilo SKD Istra**

Uredniški odbor

Jasmina Ilić Draković
Damijana Pezdirc

Odgovorna urednica

Maja Tatković

Lektorica

Lidija Kuhar

Založnik

SKD Istra Pulj

Oblikovanje

Tihana Nalić

Tisk

Tiskara NOVA

Naklada

350 izvodov

Hermana Dalmatina 4 - Galerija
Držičeva ul. 2 - Slovenski dom
52100 Pulj

slovinci@skdistra.hr

tel.: 052 215 851, 099 224 2082, 099 224 2083

fax: 052 544 406

Uradne ure:

torek in petek od 10.00 do 12.00 ure

četrtak od 16.00 do 18. ure

PRIDITE!!!

- pevski zbor
- kreativna delavnica
- dop. pouk slovenskega jezika
- delavnica Zdravo življenje
- razstave
- druženja, izleti

Veleposlanstvo Republike Slovenije v Republiki Hrvaški

Alagovičeva 30

10000 Zagreb

Uradne ure: ponedeljek in petek od 9.00 do 12.00 ure

sreda od 9.00 do 12.00 ure in od. 14.00 do 16.00 ure

tel.: +385 1 6311 000, 6311 011

fax: +385 1 6177 236

Konzularni oddelek: tel.: 01 6311 014 / 015

Dežurna služba za nujne primere: +385 98 462 666

Glasilo financirajo

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

Savjet za nacionalne manjine RH

Svet slovenske narodne manjšine mesta Pulj

Svet slovenske narodne manjšine Istrske županije

V rokah držite zadnjo številko Mavrice v tem letu, ki je večinoma posvečena Dnevom slovenske kulture. Letos sta se istrski organizaciji Slovencev pridružili še dve društvi iz Istre, in sicer SKD Oljka iz Poreča in SKD Ajda iz Umaga, kar nas zelo veseli.

Na otvoritev razstave slik Boruta Skoka je prišel tudi veleposlanik Republike Slovenije za Hrvaško Vojko Volk, s katerim smo z veseljem naredili intervju. V tej številki lahko preberete tudi pogovor z igralko Violeto Tomič, ki je na Dnevih slovenske kulture odigrala provokativno monodramo Kurba. V času prehajanja mošta v vino nas je obiskal znani slovenski etnolog prof. dr. Janez Bogataj, ki je predaval o starih slovenskih šegah in običajih martinovanja, naše članice pa so skuhale prave jedi za ta vinski praznik – pečeno raco s sladkim rdečim zeljem in mlinci. Voditeljica delavnice Zdravo življenje Alojzija Šehovič nam predstavlja zimska žita. Sledijo poročila o vseh pomembnejših dogajanjih v našem društvu.

Na koncu vas vse prijazno vabim na božični koncert našega zbora Encijan, ki bo 19. decembra v puljskem muzejsko-galerijskem prostoru Sveta srca ob 19 uri. Vsem našim bralcem voščim srečne božične praznike in vse najboljše v novem letu. Do prve številke v naslednjem letu vas lepo pozdravlja

Maja Tatković

Utrinek veselega decembra v Ljubljani

Dnevi slovenske kulture v Istri

Letos smo že sedmo leto zapored v SKD Istra iz Pulja pripravili Dneve slovenske kulture, ki so se odvijali od 14. do 19. oktobra 2013. Uvedli smo jih leta 2007 z željo, da bi s slovensko kulturo obogatili kulturno dogajanje v hrvaški Istri in Pulju. V sedmih letih smo predstavili kar nekaj likovnih umetnikov, priredili številne koncerte, predavanja, okrogle mize in predvajali gledališke in filmske dosežke slovenske kulturne scene.

Pestra letošnja kulturna bera

Najprej smo bili zelo zadovoljni, ker sta se organizaciji pridružili še dve društvu iz Istre

in sicer, SKD Oljka iz Poreča in SKD Ajda iz Umaga. V slednjem so se dnevi tudi uradno začeli s predstavitvijo Monografije Bizjak, ki je bila v mestni knjižnici Umag. Sledila je otvoritev likovne razstave akademskega slikarja Martina Bizjaka v Pučkem otvorenem učilišču. Na otvoritvi so prisostvovali tudi ministrica Tina Komel, vodja kabineta ministrice Sandi Bonaca in vodja sektorja za Slovence v zamejstvu Rudi Merljak. Razstavo je odprla umetnostna zgodovinarica Tina Širec Džodan.

Z likovno dejavnostjo smo nadaljevali tudi v Pulju, kjer smo naslednji dan v Galeriji SKD Istra odprli razstavo Boruta Skoka, mladega puljskega umetnika slovenskega porekla. Na otvoritev so prišli namestnik mestnega župana gospod Fabrizio Radin, namestnica istrskega župana Giuseppina Rajko in slovenski veleposlanik iz Zagreba gospod Vojko Volk. V glasbenem delu programa se je predstavil pianist, mladi nadarjeni Sandro Vešligaj.

Na otvoritvi razstave Martina Bizjaka v Umagu: namestnica predsednice slovenskega kulturnega društva Ajda Danica Bojković, slikar Martin Bizjak, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Tina Komel

Nastop zbora Encijan v poreški Sabornici

Po otvoritvi smo nadaljevali z druženjem v galeriji in Slovenskem domu.

Tretji dan je prišel na vrsto slovenski film *Srečen za umret*, ki so ga poleti predvajali v Areni na Puljskem filmskem festivalu. V polni kino dvorani Valli smo se nasmejali in tudi zamislili nad resničnostjo filmske zgodbe: kako lahko v tretjem življenjskem obdobju še vedno živimo srečno in se ljubimo z otroško radoživostjo kljub letom.

Četrtni in peti dan smo obiskali gledališče. V sodelovanju z Istrskim ljudskim gledališčem (Istarsko narodno kazališče – INK) in Mestnim gledališčem Pulj (Gradsko kazališče Pula) smo organizirali gostovanje Valič teatra iz Ljubljane. Nastopil je s komedijo *Srečno ločena*, med katero se je občinstvo do solz nasmejalo situacijam ločenega para srednjih let in se lahko tudi zamislilo nad tragikomičnostjo ali celo kaj podoživelo, kar sta odigrala Violeta Tomič

in Iztok Valič. V petek je bila na vrsti monodrama na besedilo kontroverzne hrvaške pisateljice Vedrane Rudan. Nastala je z dramtizacijo kolumnen, ki jih je pisateljica in publicistka pisala za tednik Nacional. Zbrane so v knjigi *Ko je ženska kurba / Ko je moški peder* (v slovenščini jo je založila založba Goga), v kateri avtorica ostrega peresa obravnava teme, kot so: kult mladosti in lepote, mačizem, splav, katoliška cerkev, vzgoja otrok, politična korupcija, socialne razmere v času tranzicije, vzorci obnašanja v konservativni družbi in mnoge druge. Njen kritični in črno-humorni pogled na svet je v monodramo preliil Marko Bulc in k sodelovanju povabil igralko Violeto Tomič. Nastala je predstava o problemih in radostih sodobne ženske, ki je hkrati provokativna in čustveno razigrana. Za nekatere kar preveč, zato so še pred koncem zapustili dvorano. Vsi,

ki poznamo pisanje Vedrane Rudan, smo bili na besedno ostrino pripravljeni, tisti, ki ga ne poznajo, pa so bili, milo rečeno, šokirani. Vsi pa smo se vsekakor zamislili nad prikazanim, z odobravanjem ali ne.

Zadnji dan naših kulturnih dnevov smo se preselili v Poreč, v prekrasno dvorano Sabornice, kjer smo imeli zaključni koncert. Uvodno sta nas pozdravili glavna tajnica Slovenske izseljenske matice iz Ljubljane gospa Vena Vukčinić-Zmaić in namestnica mestnega župana Poreča gospa Nadja Štifanić-Dobrilović.

Nastopil je mešani pevski zbor Encijan SKD Istre iz Pulja z dirigentko Paolo Stermotić, pianistom Sandrom Vešligajem in violinistom Silvanom Kalagacem. Predstavile so se tudi članice ženskega pevskega zbora Mendule iz Vrsarja z dirigentom Tomom Njegovanom.

Gostje večera iz Slovenije so bile članice in člani mešanega pevskega zbora Postojna pod vodstvom dirigenta Mirka Ferlana, ki so nas s svojim petjem in do popolnosti dovršenimi glasovi navdušili. Še dolgo po

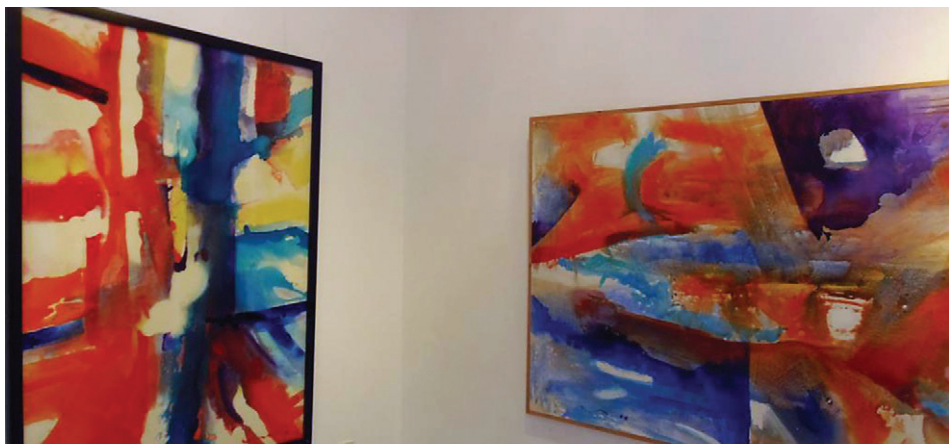
koncertu je nam je v ušesih odzvanjala glasba in nas popeljala v popolnoma novo dimenzijo. Gostitelji zaključnega večera so bile članice in člani SKD Oljka iz Poreča.

Po končanih prireditvi smo bili zadovoljni z organizacijo, predvsem pa s sodelovanjem med društvi v Istri. Posloveli smo se z željo, da se nam bodo v prihodnje pridružili tudi drugi, kajti kultura je tista, ki nas združuje.

Jasmina Ilić Draković

Razstavi Martina Bizjaka in Boruta Skoka

Razstavni del programa Dnevov slovenske kulture v Istri je potekal v dveh istrskih mestih, Umagu in Pulju. Prvi razstavni in hkrati otvoritveni večer celotnega dogajanja se je zgodil 14. oktobra 2013 v umaškem polivalentnem kulturnem cen-

S izložbe Boruta Skoka (foto: Glas Istre)

Slikar Martin Bizjak in umetnostna zgodovinarica Tina Širec Džodan na otvoritvi njegove razstave v Umagu (foto: Glas Istre)

tru, v prostorih knjižnice in Ljudske odprte učilnice (Pučko otvoreno učilište) s samostojno razstavo Martina Bizjaka. Njen avtor je eden izmed najimenitnejših članov SKD Istra in vodilnih osebnosti celotnega istrskega kulturnega okolja, ki je že večkrat razstavljal v organizaciji Društva, tokrat prvič v Umagu. Predstavil se je z deli iz nedavnega slikarskega opusa figurative v tehniki tempere na platnu.

Dnevi so se nadaljevali v Pulju z drugim razstavnim večerom, 15. oktobra 2013, ko je bila odprta samostojna razstava Boruta Skoka v galeriji SKD Istra. Je predstavnik mlajše generacije umetnikov. Po slabem desetletju, ko je prvič razstavljal v galeriji Društva kot diplomant florentinske likovne akademije, je tokrat predstavil svoj širši ustvarjalni opus velikih platen v kombinirani tehniki, ki zajema študentska in poznejša dela, nastala v različnih ustvarjalnih obdobjih.

Tina Širec Džodan

Pogovor z veleposlanikom Republike Slovenije na Hrvaškem Vojkom Volkom

“Odnosi med sosednjimi državami so vedno zahtevni.”

Na Dnevih slovenske kulture je otvoritvi razstave akademskega slikarja Boruta Skoka prisostvoval tudi veleposlanik Republike Slovenije na Hrvaškem Vojko Volk. Glede na to, da je bil to njegov prvi obisk našega društva, smo izrabili priložnost za pogovor o njegovem delu in življenju na Hrvaškem.

Z njim se je pogovarjala Maja Tatković.

Veleposlanik Republike Slovenije na Hrvaškem Vojko Volk

Ob vašem prvem obisku našega društva nas zanima, kakšen vtis je naredil na vas?

Da, tole je res moj prvi obisk. Opazil sem, da so pri vas ženske glavne, in zdi se mi, da prav zato tako dobro delujete. Neki francoski diplomat je povedal, da je treba med krizo prepustiti oblast ženskam. Presenečen sem, da tukaj vse govorite slovensko, brez kršnegakoli naglasa. Vidim, da ima Slovensko kulturno društvo Istra veliko prijateljev, ljudje vas spoštujejo in spremljajo vaše delo. Kaj naj si torej slovenski veleposlanik na Hrvaškem želi več?!

Koliko spremljate delovanje slovenskih društev na Hrvaškem?

Odkrito povedano, časi so takšni, da so trenutno moje prioritete usmerjene v druga pereča področja, seveda pa si minimalno utrgam čas tudi za spremljanje delovanja društev. Tesnejše stike imamo z osrednjo

organizacijo v Zagrebu, torej nekaj časa vendarle namenjamo tovrstni dejavnosti. Ampak tega ne štejem za izrabo delovnega časa, zame je to prijetnejši del mojega poklica.

In čemu je namenjen resnejši del vašega poklica?

Bodimo iskreni, odnosi med sosednjimi državami so vedno zahtevni, in včasih se pojavi celo kakšen spor, ki pa ga vedno tudi razrešimo. Lahko rečem, da smo odlični sosedi in dobri prijatelji, ki imajo kljub temu občasno kakšen problem, a ga sproti dobro odpravimo. Vsekakor je lažje biti slovenski veleposlanik, recimo na Švedskem, kot v Zagrebu.

Kako pogosti so vaši stiki s konzularnim oddelkom v Zagrebu?

Stiki so precej tesni, vsakdanji. Obravnavamo več kot 4 tisoč konzularnih zadev

na leto, in lahko si predstavljate, koliko jih je na mesec. Vzdržujemo živ stik s slovenskimi državljani na Hrvaškem in poznamo vse njihove težave. O tem lahko rečem, da nič ne izstopate. Naše delo je precej običajno. Tisto, kar je za veleposlanstvo bolj obremenjujoče, so opravki, ki se vsako poletje pojavijo zaradi milijona Slovencev na Hrvaškem, kar je izjemno naporno delo. Natančneje, kar milijon sto tisoč Slovencev letuje na Hrvaškem, in predstavljate si, da se vsak večer pojavi kakšna težava. Ampak se trudimo in tudi to delo uspešno opravimo, vendar je zelo, zelo naporno.

Obstaja kakšna zanimiva anekdota, ki se je zgodila med vašim mandatom v Zagrebu?

Slovenci imamo na Hrvaškem tudi med 130 do 140 tisoč nepremičnin, in v zvezi z njimi se porodi prav toliko anekdot. Najzanimivejše so zgodbe, kot so klici ob polnoči na veleposlaništvo, ko slovenski državljani pove, da je, recimo, v neki vasi v Istri in nas sprašuje, kje je najbližja v ambulanta. Po drugi strani pa je to dokaz, koliko slovenski državljani pričakujejo od svojega diplomatskega predstavništva.

Kaj je bil največji izziv v vašem mandatu?

Vsekakor je bilo podpisovanje sporazuma o arbitraži med Hrvaško in Slovenijo velik izziv, vendar ne največji, večji je bil dobiti potrdilo na referendumu. To je bila res velika naloga. Zdi se mi, da včasih premalo cenimo, da so Slovenci takrat na referendumu potrdili sprejem sporazuma, in tako odprli pot dobrim odnosom in navsezadnje utrlji hrvaško pot v EU. Če bi ta referendum takrat padel, bi danes

bili v precej drugačni in zagotovo slabši situaciji. Pomembnosti njegove potrditve se včasih premalo zavedamo.

Kakšna je bila vaša vloga kot veleposlanika pri tem referendumu?

Takrat sem šele prišel v Zagreb za veleposlanika. Tiste dni je bilo zelo pomembno prepričljivo nastopati. Zato sem tudi izpostavil pomembnost tega arbitražnega sporazuma. Posebej pa bi rad poudaril, da je bila analiza referendumskih rezultatov zelo spodbudna za odnose. Namreč občine, ki so bile bližje meji ali ob njej, so ga bolj podprle. Se pravi, da so ljudje, živeči ob meji, v 70 do 75 % glasovali za referendum, bolj oddaljeni od meje, proti severu oziroma avstrijski meji pa so izkazali slabšo podporo, tudi rezultat je bil slabši, ponekod le 40 %. To pomeni, če bi takrat obstajali resni problemi med Slovenijo in Hrvaško, bi prav tisti ob meji bili proti referendumu. Naj povzamem, slovensko-hrvaški odnosi so dobri, kar dokazuje raspoloženje ljudi, ki živijo ob meji. Njihove probleme rešujemo. In ker med njimi veliko časa prebijem tudi sam, vem, da so bili presrečni, ko je Hrvaška vstopila v EU. Obenem vam lahko zagotovim, da bodo še srečnejši, ko bo Hrvaška vstopila v schengensko območje in ko meje dejansko ne bo več.

Eno leto je še pred vami, kakšen cilj ste si zadali?

Osebnostno, bi rad zadel na lotu, ha-ha ... Profesionalno pa velikih ciljev ni več, rad bi samo še postoril, kar bo pač potrebno. Želim si, da ne bi imel nobenih večjih problemov do konca svojega mandata, in mislim, da jih tudi ne bo. Rad bi tudi, da bi zgradili več zaupanja med politiki na obeh

straneh meje. V obdobju Pahor-Kosor je bilo to zaupanje zelo veliko in lahko vam povem, da se je tudi pomembno odražalo pri delu. Tovrstno zaupanje je zdaj nekoliko manjše in moja želja je, da bi bilo večje.

Pogovor s slovensko igralko Violeto Tomič

“Najboljše uspehe sem doživela, ko sem bila sama na odru.”

Predstava Kurba je monodrama, ki jo je napisala Vedrana Rudan. Violeta Tomič jo igra v slovenščini in hrvaščini. Na Dnevih slovenske kulture jo je izvedla v hrvaščini. Vsi, ki že poznajo ustvarjanje Vedrane Rudan, so pričakovano vedeli, kakšna bo tematika. Radikalno je obdelala tabuirane družbene teme, kot so ločitev, pedofilija, kritika katoliške cerkve, splav, nasilje nad ženskami in podobno. Violeta Tomič pa je uro in petnajst minut na odru pozornost publike držala na višku. Pred predstavo je Maji Tatković med drugim povedala, zakaj se je odločila prav za avtorico Rudanovo in hrvaščino ter še marsikaj zanimivega.

Zakaj je tokratna predstava v hrvaščini?

Zato, da bi vsi tukajšnji obiskovalci dogajanje razumeli. Vedela sem, da na predstavi ne bodo samo slovensko govoreči, ki so v tem okolju dvojezični. Največ ljudi odbije to, da je prišla slovenska predstava in da ne bodo razumeli. Meni je veliko

do tega, da me razumejo, zlasti ker mi hrvaščina ni tuj jezik. Rojena sem v Sarajevu, moj prvi jezik je srbohrvaščina. Sem iz mešanega zakona, mati je Slovenka. Šolala sem se kot slovenska igralka. Toda 80. leta sem naredila sprejemni izpit na ljubljanski in zagrebški igralski akademiji hkrati, kar mi ni bil problem. Odrasla sem v Beli Krajini, ob meji. Ta jezik mi je vedno bil domač. Verjamem, da se nekdo, ki je iz drugih krajev Slovenije, ki nima toliko stika s Hrvaško, ne bi mogel zlahka naučiti jezika brez primesi tujega naglasa, ampak sama prav to suvereno obvladam. Nastopala sem že povsod: v Črni Gori v srbohrvaščini, v Beogradu v srbsčini, v Zagrebu na Festivalu satire pa v hrvaščini. Takrat sem doživela izredno dober odziv, predstavniki stroke so bili zelo zadovoljni. Zame je to izziv. Običajno igram v jeziku, ki ga govori le dva milijona ljudi, od tega jih polovica nima denarja niti za pomembnejše stvari, kot je teater, kar pomeni, da je moj avditorij zelo majhen. Zato sem vesela, če lahko širim svojo dejavnost prek meja. Pravzaprav sem sanjarila o tem, da bom jugoslovanska igralka, potem pa se je zgodil razpad države in celo vojna. Posledično nas je razcepljanje tudi omejilo na eno predmestje nekega normalnega evropskega mesta.

Zakaj prav Vedrana Rudan? Ali vam je všeč njen radikalni slog pisanja?

Ha, ha. To je bilo naključje, čeprav pravijo, da ni naključnih dogodkov. Najprej sem se lotila igre Hotel Babilon avtorja Mira Gavrana. Sam mi je ponudil svoj tekst, ko sem na TV Slovenija vodila kviz Najšibkejši člen. Takrat so vsi mislili, kako grozna in

Violeta Tomič

agresivna, da sem, nekakšna težavna ženska. Tako sem potem naštudirala ponujeno predstavo, v kateri igram 11 različnih likov, samo lasulje sem menjavala in se prelevila v nemočnega starčka, naivno blondinko ipd. S predstavo sem doživela velik uspeh. Bila sem prepričana, da je edina monodrama, ki jo bom v življenju udejanila. Potem je prišel Marko Bulc, režiser in producent predstave Kurba, in mi ponudil sodelovanje. Rekla sem si: "Ne, dosti imam monodrame, rada bi pravo predstavo". Toda, ko me je zaprosil, naj preberem knjigo "Kad je muškarac peder, kad je žena kurva," sem ugotovila, da je ponujeni tekst pravzaprav en velik izziv. Ne le zame kot igralko, ampak tudi kot človeka. Vedrana je tako zelo radikalna, da je še meni sapo jemalo, čeprav sem, recimo, zmerno radikalna tudi sama. Res je skrajno provokativna,

in tako sem se potem zagrizla v njeno vsebino in besedišče. Na premieri v Ljubljani so bile stoječe ovacije, Vedrana ni mogla verjeti, kako lepo so sprejeli njen "komad". Številni novinarji so mislili, da je tekst moj. Naredili smo montažo, ki je meni blizu, v kateri so Vedrano vprašali, koliko časa je potrebovala za pisanje biografije Violete Tomič. To je bil en najlepših komplimentov.

Ali vam monodrama kot dramska oblika pomeni izziv? Ali vam ugaja, da ste sami na odru?

Najboljše uspehe sem doživela, ko sem bila sama na odru, ker me nihče ni motil, ha-ha. Hotel Babilon sem odigrala, ne vem kolikokrat brez težav. Zdelo se mi je, da sem s to predstavo doživela vrhunec, ker odigrati 11 različnih vlog ni več monodrama, ampak je cel teater v eni osebi. Zdelo se mi je, da je njegovo

Igralka Violeta Tomič, pisateljica Vedrana Rudan in režiser Marko Bulc na premieri v ljubljanskem Gleju.

igranje nekakšen teaterski magisterij in da boljšega teksta ne bom nikoli več dobila niti večjega izziva. Monodrama Kurba pa je vsebinsko popolnoma drugačna in popolnoma drugačen izziv. Zanimivo pa je, da igram hrvaški "komad". Nisem še našla slovenskega avtorja, čigar tekst bi me pritegnil in povsem fasciniral.

Tudi sami ste pisali kolumne?

Pisala sem jih, ja. Ampak sem bila tako ostra. Vsi me sprašujejo, zakaj si sama ne pišem tekstov. Preprosto zato, ker za pisanje nimam časa. Kar naprej sem v avtomobilu, včasih niti "mejlov" ne utegnem prebrati, se pravi, nisem človek, ki bi lahko sedel za računalnikom. Prijatelji so mi kupili celo diktafon, da bi me prisilili, naj končno nekaj napišem. Ampak tudi tega ne zmorem, ker se mi

zdi nemogoče govoriti v diktafon sama s seboj. Na morju mi je uspelo napisati kakšne tri strani kot zametek knjige, ki naj bi jo nekoč tudi dokončala, ko bom res imela čas. Če bi imela možnost dobiti enoletni plačani dopust, potem bi jo zagotovo dokončala. Kot svobodna umetnica nenehno gostujem vsepovsod, če hočem kaj zaslužiti. Seveda si želim, da bi enkrat doživela toliko miru, finančne in socialne varnosti, da bi res lahko začela pisati.

Namreč, 15 let sem bila zaposlena v Mestnem gledališču, vendar nisem več zdržala. Sem preveč občutljiva za inštitucijo, kjer se dogajajo tudi grde stvari in so odnosi napeti. Jaz moram biti obkrožena z ljubečo energijo in prijaznostjo, drugače sem res raje sama. Zdaj sem sama profesionalno,

emocionalno in na odru, kjer pa se imamo s publiko res krasno.

Delali ste v gledališču, na televiziji in filmu, pisali... Ali čutite potrebo po toliko različnih angažmajih?

Poleg naštetega sem tudi režirala velespešno komedijo Djevojačka večer (Dekliški večer), prav tukaj v Pulju, in vsi igralci, ki so v njej nastopali, bi jo radi še enkrat odigrali. Pravkar se z direktorico Istrskega narodnega gledališča dogovarjava, da bi predstavo še enkrat obnovili. Če sem malo prevzetna... ha, ha... preprosto dobra sem! Iskreno rečeno, če delaš v tako majhnem avditoriju, kot je Slovenija, si moraš nenehno izmišljati nekaj novega. V veliki državi, kot je na primer Rusija, lahko igralec z eno vlogo preživi celotno življenje, si pač tragedinja... Ana Karenina, na primer. Lahko živiš od ene ali dveh, treh vlog, dokler ti leta dovolijo, da jih igraš. Pri nas pa moraš kar naprej preskakovati iz vloge v vlogo, ker se te publika naveliča in tudi sam sebe se naveličaš. Na koncu predstavo že vsi vidijo; ker smo majhni, je hitro naokrog. Moja največja stiska je, kako priti do pokojnine. Treba si bo še kakšnih petnajst let vedno znova nekaj zmisli, da bom lahko ta čas, banalno povedano, preprosto preživela. To ni vprašanje, ali si dober ali nisi, ampak problem tržišča. Vsi so navdušeni, ko me gledajo, vendar s tem položnice težko plačam. Če nisem na odru petkrat na teden, kar poleti nisem, je moje golo preživetje in šolanje mojega otroka pod vprašajem. Moraš, moraš delati vse, kar je na voljo. Na primer sinhronizirati risanke, delati stvari, s katerimi nisem ravno zadovoljna, ampak v vsakem poklicu je tako.

Nihče ne dela samo presežkov, ogromno je prilagajanj in kompromisov, ker življenje niso samo prazniki. Svoboda je zelo draga, ogromno stane. Toda če se primerjam z igralci v inštitucijah, kjer noben ni srečen, sem zadovoljna. Ravno o tem je spregovoril tudi Miro Gavran, ko sem jamrala, kako hudi časi so. Rekel mi je, naj pogledam igralce v inštitucijah, in da sam ne pozna nobenega, ki bi bil srečen. Tisti, ki veliko igrajo, so nesrečni, ker jih izkoriščajo; tisti, ki ne igrajo, so nesrečni, ker so pozabljeni. Lahko si zadovoljen tri, štiri leta, ne moreš pa trideset let biti zadovoljen z umetniškim vodenjem oziroma z dodeljevanjem vlog, ki jih seveda moraš naštudirati in odigrati. Torej sem si sama podarila relativno zadovoljstvo, da mi je vsak projekt izziv in da sem srečna. Prav s tem, da nisem zagrenjena, ohranjam tudi mladost in vitalnost, ha-ha.

Zdi se mi, da vam nekako ustrezajo vloge rahlo tečnih žensk?

Mislite na monodramo, ki jo pravkar preigravam? Vsebina in besedišče sta zelo ostra, ker je Vedrana tako iskrena, da boli, a se kljub temu večina ljudi lahko poistoveti v nekem delu njenega besedila. Tudi sama sem zelo iskrena, a takšne ljudi družba zelo težko prenaša. Svetlana Makarovič je taka, to smo ženske, ki se med sabo zavohamo in se spoštujemo. Ne maram ljudi, ki se pretvarjajo, ne maram žensk, ki se skušajo lahkotno prebijati skozi življenje s svojimi telesnimi atributi, spoštujem take, ki zmagujejo s svojim znanjem in svojim moralnim kodeksom.

Maja Tatković

Slovenske šege in običaji - dediščina, vredna ohranitve in pomemben cilj DPS-a v tujini

Slovensko kulturno društvo Istra v Pulju je v sodelovanju z učenci in učenkami dopolnilnega pouka slovenščine in njihovo učiteljico 5. novembra 2013 pripravilo martinovanje. Obeleževanju in ohranjanju slovenske tradicije so zvesti tudi učenci in odrasli udeleženci dopolnilnega pouka slovenščine v Pulju. Tokrat je bilo martinovanje namen in povod za posebno in zanimivo druženje učencev in odraslih udeležencev dopolnilnega pouka slovenščine v Pulju z drugimi Slovenci, člani Slovenskega kulturnega društva Istra.

Kot učiteljica se zavedam, da mora biti pouk živ, aktualen. Jezik in kulturne prvine slovenstva se morajo neprestano prepletati in učencem ter odraslim obiskovalcem odkrivati pomembne slovenske osebnosti, dogodke, šege in običaje. Udeležence pouka je treba vključevati v raziskovanje in aktivno sodelovanje. Živost lahko dosežemo v tesnem sodelovanju s slovenskim društvom in tako skupaj udejanjamo cilje pouka in slovenskega društva. Tokrat je pobuda za skupno in nekoliko drugačno obeleževanje slov-

enskega tradicionalnega praznika martinovanja prišla iz oddelka dopolnilnega pouka, uresničena pa je bila s skupnim prizadevanjem učencev, učiteljice in slovenskega društva iz Pulja.

Zakaj je pobuda za takšno praznovanje oziroma martinovanje dobra?

Iz pogovora z marsikaterim učencem in odraslim sem v svoji praksi ugotovila, da se lepa tradicija martinovanja počasi izgublja, da bodo mladi pozabili razloge, zakaj so naši predniki častili ta običaj, kaj je nekoč bil pomen tega običaja, kako so ga praznovali, kdaj in zakaj se je ta šega spremenila v martinovanje, kako se njegova tradicija danes vključuje v sodoben način življenja; zakaj je vredno, da jo ohranimo; zakaj ne smemo izgubiti stika z njo nit s podobnimi slovenskimi običaji in njihovo sporočilnostjo ipd. Vse to so bili razlogi, da smo se odločili poglobiti v to izročilo. Namenili smo se martinovanje na prijeten način podrobneje spoznavati in ugotoviti, zakaj je tako globoko zakoreninjeno v slovenski tradiciji.

Kako smo proučevali martinovanje?

Učenke dopolnilnega pouka slovenščine z učiteljico ter nekatere članice slovenskega društva Istra iz Pulja smo v "podaljšani učni uri" pripravile Martinovo večerjo, spekle smo dve raci, pripravile sladko zelje in mlince. Pri tem prijetnem opravilu smo se veliko pogovarjali o prazniku. Seveda je pogovor potekal v slovenščini. V središču pogovora so bile jedi, sestavine zanje, kaj bi oziroma bo vsaka izmed nas dogovorjeno naredila doma, zakaj ji je to ali ono bolj všeč in podobno. Nekatere udeleženke so se spominjale tudi martinovanja iz otroških dni v svoji družini.

Prof. dr. Janez Bogataj, redni profesor za področje etnologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani

Po tem prijetnem opravilu so se prijetnosti še stopnjevale. Druženje smo nadaljevali na predavanju dr. Janeza Bogataja, osrednjega slovenskega etnološkega in tudi kulinaričnega strokovnjaka. Povabili smo ga namreč, da bi nam na slikovit in prijeten način ter s številnimi fotografijami posredoval osnovno sporočilnost martinovanja. Profesor Bogataj nas je popeljal v čas pred krščanstvom, ko je bil še praznik kmečkega prebivalstva. V začetku novembra so se kmetje z veseljem zahvaljevali za letino, za vse, kar jim je narava podarila na polju, vrtu, v vinogradu in seveda tudi za živino. Ob zanimivih zgodbah in legendah smo vstopili v čas, ko je 11. 11. nalogo prevzel Martin, svetnik. Začne se martinovanje.

Poučnemu predavanju je sledil še tretji del, postrežba in pokušina Martinove večerje. Jedi so postregle učenke dopolnilnega pouka in članice društva.

Če bi naše druženje označili kot daljšo "učno uro", bi lahko rekli, da smo jo doživljali

z vsemi čutili. Ves čas smo bili razumsko vključeni, lepo smo se imeli, saj smo bili tudi čustveno povezani, soustvarjali smo z lastnimi rokami, pripravljali jedi za nas, naše prijatelje, sočlane društva. Pohvale na koncu niso izostale. Vsi, ki so bili aktivni pri ustvarjanju, si želijo še takšnih "učnih ur". Verjetno bo naslednja ob miklavževanju ali v predbožičnem času.

Slovenskemu kulturnemu društvu Istra Pulj, ki je pobudo za ustvarjalno sodelovanje odprto sprejelo, ter poravnalo tudi vse materialne stroške, se moramo zahvaliti. Le v sodelovanju je lahko zagotovljen uspeh.

Sklepno razmišljanje

Ljudje radi odkrivamo svet, le spodbudo potrebujemo. Nekateri radi raziskujejo in sooblikujejo tehnične stvari, drugi oblačila, tretji iščejo navdihe za kulinariko in še bi lahko naštevali. Veliko se o vsem tem pogovarjamo z mladimi in malo manj

Pečena raca, rdeče zelje in mlinci – tradicionalna jed za martinovanje

mladimi, seveda v slovenskih društvih. Morda so prav slovenska društva okolje, v katerem bi lahko mlade spodbujali k temu, da bi raziskovali slovenske tradicionalne jedi in se jih učili pripravljati, postreči in razširjati. Morda so slovenska društva tudi prostor za oblikovanje, krojenje in šivanje slovenskih noš in podobno.

Dogajanje se začne najprej s pogovorom v slovenščini. Sprva je vedno potrebno načrtovanje, poimenovanje živil, spraševanje po receptih, dajanje navodil za pripravo jedi itd. Tudi pri oblikovanju kroja za slovensko nošo ali njene posamezne dele je postopek enak, vedno se začne in konča s pogovorom ali pisanjem v slovenščini, sledi poimenovanje blaga, njegove kakovosti in količine za določeno obleko in podobno. Vsak posameznik je popolnoma vključen in soustvarjal.

Iz pogovora s številnimi Slovenci v vseh krajih, v katerih poučujem, sem zaznala, da si želijo druženja in pogovora v slovenščini in pokušin slovenskih jedi, saj ljudi jedi

povezujejo. Tudi pri pripravi želijo sodelovati, ker se vmes slovensko pogovarjajo, lahko celo jedi ocenjujejo, primerjajo, fotografirajo... Tudi to sodi v tradicijo, ki jo gojijo v slovenskih društvih po svetu. Tako privabljajo mlade in aktivne člane, saj je danes moderno znati nekaj posebnega, slovenske jedi pa so nekaj posebnega.

Kar sami pripravimo, je več vredno od kupljene gotove hrane, konfekcijsko izdelane noše. Da ne omenjam primerjav s tujim plesom na angleško glasbo in z angleškim besedilom.

Pa še to...

Ljudje, ki bodo sodelovali pri soustvarjanju v društvu in proučevali prvine slovenskega kulturnega izročila, tako duhovnega kot materialnega, bodo z društvom globlje povezani. V društvu in udejstvovanju bodo našli sebe in vse skupaj se bo zljilo v smiselno celoto.

Dragica Motik, prof.,
učiteljica DPS-a v Pulju

Alojzija Šehović

Vsi bi bili radi zdravi in veseli, vendar se včasih premalo potrudimo, da bi to tudi udeležili. Za zdravje je zelo pomembna prava hrana.

Danes bomo govorili o žitaricah, ki ne vsebujejo glutena. Zakaj so pomembne za naše zdravje? Zato ker pomagajo našim prebavnim organom, da lažje presnovimo hrano, ki smo jo zaužili. Ne reče se zaman, "kar jemo, to tudi smo". Naša prebavila, zlasti želodec in črevesje, so pogosto preobremenjena zaradi prehitrega jedenja, stresa in težke hrane, zato ni čudno, da večkrat tožimo o bolečinah v želodcu, zaprtju, driski, zgagi, gastritisu in drugih prebavnih težavah.

Prebavni proces se začne v ustih. Če hrano dobro prežvečimo in jo prepojimo z encimi, ki se v njih nahajajo, preide tako premleta kašica naprej v želodec, kjer se nadalje predela in resorbira. Vitamini, minerali in vsi potrebni elementi v sledeh prehajajo skozi sluznico tankega

črevesa v kri in limfo ter oskrbujejo naš organizem. Jetra so pomemben organ, ki pomaga izločiti nekoristne in strupene sestavine. Važno je, da črevesna flora ni kisla, da vrednost pH ni prevelika in da se ostanki hrane ne zadržujejo predolgo v črevesju. Z zdravim načinom življenja, gibanjem, pozitivnim razmišljanjem in primerno prehrano lahko vzpostavimo ravnovesje v organizmu in se izognemo nepotrebnim težavam.

V današnjem času pojemo veliko hitre in predelane hrane. Koristno je, da vsaj občasno zaužijemo žitarice, ki ne vsebujejo glutena. Pomagale nam bodo, da bo črevesna flora bazična, kar je izredno pomembno za naše zdravje.

Žitarice brez glutena

Pri nas rastoče, najbolj znane in uporabljane žitarice brez glutena so ajda, proso in koruza. Od drugod prineseni žiti sta še integralni riž in amarant.

Ajda (*Fagopyrum esculentum*)

Ajda je enoletna rastlina, ki zraste do 60 cm in ima drobne bele cvetke. Njena pradomovina sta srednja Azija in Sibirija. V Evropo so jo prinesli Mongoli. Ljudje so jo uporabljali za prehrano, v 70-tih letih prejšnjega stoletja pa je pridobila

še poseben pomen kot zdravilna rastlina. Je brezglutenska žitarica, ki vsebuje rutin, flavonoide, derivate antacena, čreslovino in fagopirin. Znanstvene klinične raziskave so pokazale, da je učinkovita v zdravljenju ven, celiakije, povišanega krvnega pritiska, jetrnih bolezni, glavobolov in nespečnosti.

Ajdove jedi

Ajdo lahko uporabljamo kot zrnje ali moko.

V Sloveniji so cenjene **jedi iz ajdovega zrnja**. Prekmurska specialiteta so sive

Izrek

Imeti nekoga rad, pomeni, da ga sprejemamo takega, kot je v resnici. Ne moremo sprejeti drugih ljudi, če pred tem nismo sprejeli sebe, takega kot smo v resnici.

Walter Trobisch

krvavice – čurke. Zrnje lahko skuhamo kot prilogo k jedem ali samostojno kašo, zabelimo, dodamo v enolončnice, juhe, naredimo solato s kuhanim jajcem in čebulo ter pripravimo na mnogo drugih načinov.

Način kuhanja kaše

- 1 jogurtov kozarec ajdove kaše
- 2,5 kozarca vode
- ščepec soli

Kašo damo v kozico in zalijemo s hladno vodo, posolimo in kuhamo 20 minut. Recept zadostuje za 4 osebe.

Tudi **jedi iz ajdove moke** so okusne in zdrave. Lahko skuhamo ajdove žgance, ali zamesimo ajdov kruh z orehi, naredimo štruklje.

Z **ajdovo plevo** napolnjene blazine pa zelo ugodno vplivajo na dober spanec.

Alojzija Šehovič

Blejsko jezero - najstarejše jezero

Nič čudnega, da si je narava vzela toliko časa, da je ustvarila posebnost med našimi jezери. Daleč naokoli ga ni, ki bi v svojem temnem, zelenomodrem očesu čuvalo tudi zenico – z zelenjem obrasel otoček. Kar milijon let je v pleistocenu – obdobju izmenjavajočih se ledenih in toplejših vmesnih dob – ledenik, ki je iz Bohinjskega kota počasi drsel proti severovzhodu, premikal in odrival naplavine, odlagal morenski material ter poglobljal kotanjo, kjer je po njegovem umiku nastalo Blejsko jezero.

Blejsko jezero spada med udorna in ledeniško preoblikovana jezera. V dolžino meri 210 metrov, široko pa je dober kilometer. Sestavljata ga dve kotanji; v zahodni se jezersko dno spusti do globine okoli 30 metrov. Njegova podoba je posebna zaradi majhnega otočka s površino 82 arov, na katerem je v poganskih časih stalo svetišče staroslovanske boginje Žive, danes pa je na njem cerkev Marijinega vnebovzetja. Jezerska gladina zelo malo niha, le okrog četrta metra. Povprečna temperatura vode v njem je 12 °C, poleti pa se ponavadi segreje do prijetnih 24 °C.

Leta 1004 ga je nemški cesar Henrik II. skupaj s pokrajino okoli Bleda in Bohinja podaril škofu Albuinu. Bržinski fevdalni vladarji so v srednjem veku na skoraj 100 metrov visoki pečini nad jezerom postavili svoj grad. V poznejših stoletjih so jezero in okoliške znamenitosti obiskali številni pomembni gostje, med njimi nadvojvoda Johann, saški kralj Friderik Avgust ter knez Metternich. V drugi polovici 18. stoletja je oskrbnik posesti brižinske škofije na Kranjskem, Ignac Novak, hotel jezero izsušiti in s tem pridobiti nekaj rodovitnih polj, ilovico z dna jezera pa uporabiti za izdelovanje opeke. Na srečo njegovi nadrejeni te ideje niso podprli in uresničili.

Jezero je svojo mondeno podobo dobilo po letu 1856, ko je švicarski zdravnik Arnold Rikli na Bledu ustanovil naravno zdravilišče za zdravljenje z vodo, zrakom in soncem.

Povzeto po knjigi:
Tomo Jesenčnik "Slovenija v presežnikih"

